

Alexandru Furtună
Cotidianul, tradițiile calendaristice și familiale în satele din cadrul Rezervației Cultural-Naturale „Orheiul Vechi". Volumul II. Creația populară: studii și corpus de texte
Editura Bons Offices, Chișinău, 2025, 359 pagini.
ISBN 978-5-36241-468-9

Lucrarea ***Cotidianul, Tradițiile calendaristice și familiale în satele din cadrul Rezervației Cultural-Naturale „Orheiul Vechi". Volumul II. Creația populară: studii și corpus de texte***, publicată de Alexandru Furtună, se înscrie în seria de lucrări destinate cercetării etnologice și folclorice asupra localităților din zona Orheiului Vechi. Lucrarea este structurată în două mari părți:

I. Studii (p. 5–34) .

II. Corpus de texte (p. 35–353).

Partea I include următoarele capitole:

1. Reflecții cu privire la arheologia socială (p. 5);

2. Oglindirea unor aspecte ale vieții agrare de odinioară. Considerații generale (p. 12);

3. Culturile cerealiere și tehnice reflectate în creația populară (p. 14);

4. „Pâinea noastră cea de toate zilele" reflectată în creația populară (p. 21);

CC BY NC SA

5. Uneltele de muncă (p. 25);
6. Meșteșugurile tradiționale (p. 30).

Partea a II-a conține un vast corpus folcloric, ordonat pe genuri:

– Cântece lirice. Probleme generale de clasificare (p. 35);
– Cântece epice eroice (p. 200);
– Balade (p. 203);
– Romanțe (p. 213);
– Scrisori versificate, amintiri (p. 216);
– Folclorul copiilor (p. 253);
– Jocurile tradiționale de copii (p. 258);
– Strigăturile (p. 267);
– Ghicitorile (p. 276);
– Proverbele și zicătorile (p. 283);
– Descântecele (p. 289);
– Poveștile (p. 309);
– Legendele, tradițiile istorice și povestirile orale (p. 334–352);
– Încheiere și bibliografie (p. 353–359).

Scopul lucrării constă în valorificarea și punerea în circuitul științific, pentru prima dată, a numeroaselor texte folclorice, răspândite în satele din cadrul Rezervației Cultural-Naturale „Orheiul Vechi" (Butuceni, Trebujeni, Morovaia, Furceni, Susleni, Brănești, Holercani, Ivancea, Jeloboc, Marcăuți, Mașcăuți, Molovata, Piatra). Este vorba de cântecele lirice, cântecele epice eroice, baladele, romanțele, amintirile, scrisorile versificate, folclorul copiilor, jocurile tradiționale de copii, strigăturile, ghicitorile, proverbele și zicătorile, descântecele, poveștile, legendele, tradițiile istorice și povestirile orale, snoavele, anecdotele, glumele.

Majoritatea textelor folclorice, așezate la temelia lucrării, au fost adunate de către cercetătorii științifici ai Sectorului de Folclor al Academiei de Științe a Moldovei și un grup de studenți de la Universitatea de Stat din Moldova, în timpul expediției folclorice în satele din cadrul Rezervației Cultural-Naturale „Orheiul Vechi" (sfârșitul anilor '60 – începutul anilor '70 ai secolului al XX-lea). Materiale folclorice au fost culese și în perioada anterioară. Textele respective se păstrează în Arhiva de Folclor a Academiei de Științe a Moldovei. Cercetări de teren a efectuat și autorul acestei lucrări, domnul Alexandru Furtună. Unele texte, incluse în prezenta lucrare, au fost publicate în prestigioase culegeri de folclor.

Autorul dedică unele reflecții arheologiei sociale, pornind de la folclorul satelor din cadrul Rezervației Cultural-Naturale „Orheiul Vechi". Susține că unele aspecte ale vieții agrare, nemijlocit, sunt oglindite în creația populară, prin termeni, zicători, cântece, basme, legende etc.

Astfel se aduce în atenția cititorului modul de reflectare în creația populară a culturilor cerealiere și tehnice, a produselor de panificație, a uneltelor de muncă, a meșteșugurilor tradiționale. Autorul s-a axat pe aceste aspecte ale problemei luate în discuție, întrucât ele au fost mai puțin studiate. La temelia demersului său sunt puse materialele etnofolclorice de teren, precum și cele incluse în volumele din seria „Creația populară moldovenească" (p. 13). Din cadrul culturilor cerealiere și tehnice reflectate în creația populară, se prezintă grâul, secara, orzul, ovăzul și cânepa. De asemenea, se prezintă și creația populară care conservă importante informații referitoare la multiple unelte de muncă (plug, grapă, boronă, seceră, coasă, îmblăciu etc.) (p. 25). De aici înțelegem că creația populară românească, luată în ansamblu, de rând cu mărturiile arheologice, istorice, lingvistice etc., face dovada caracterului milenar al ocupațiilor tradiționale în spațiul carpato-danubiano-pontic și, respectiv, al continuității românilor în acest areal (p. 34).

Studiile din prima parte a lucrării reflectă o adâncă legătură între activitățile agricole tradiționale și calendarul ritualic al satului, subliniind o coeziune spiritual-practică. În special capitolul despre „Pâinea noastră cea de toate zilele" surprinde particularitățile ritualului pâinii în creația populară, indicând ritualuri de recunoștință și protecție. Analiza uneltelor și meșteșugurilor din sat relevă utilizarea eficientă a resurselor locale și transmiterea cunoștințelor tehnice prin generații.

În cadrul corpusului de texte, autorul le clasifică după cum le-am enumerat și în structură. În acest sistem de clasificare se încadrează, de altfel, cântecele lirice, epice, balade, romanțe etc., răspândite în satele care fac parte din Rezervația Cultural-Naturală „Orheiul Vechi". Prezența folclorului copiilor, strigăturilor și jocurilor de copii relevă că tradiția nu doar supraviețuiește, ci se regenerează, formând o parte activă din identitatea comunității. Colecția de proverbe, zicători, ghicitori și descântece evidențiază un set de valori comune și credințe ce leagă prezentul de un trecut ancestral. Legendele și tradițiile istorice documentate subliniază faptul că oralitatea funcționează ca un instrument de educație și conservare a memoriei colective.

În același timp, tezaurul folcloric, lăsat moștenire de către locuitorii satelor din cadrul Rezervației Cultural-Naturale „Orheiul Vechi", are o valoare deosebită, întrucât poate sta la baza elaborării unor studii privind mentalitatea arhaică, cotidianul, ocupațiile principale, meșteșugurile, portul popular, alimentația tradițională etc. Textele folclorice incluse în lucrarea de față pot fi de un real folos pentru diverse segmente culturale, artistice și nu numai. Constatăm, spre regret, în ultimele decenii, în virtutea unor circumstanțe de ordin obiectiv și subiectiv, că este problematic să mai dai de urmele unor veritabile perle folclorice. Puținilor bătrâni,

care au mai rămas prin satele noastre pustiite, în mare parte singuratici și triști, nu prea le „arde" de cântec și joc. Însă, vorba veche, ne amintește: „Cu cât cânt / Atâta sunt". Vorbă înțeleaptă, la fel, ne-a lăsat și poetul Nicolae Dabija: „Cât durea-nevor izvoare / Ori un cântec ce dispare / Cât există ceva sfânt / Vom trăi pe-acest pământ" (p. 353).

Lucrarea lui Alexandru Furtună este un model de cercetare interdisciplinară. Ea reconstituie spiritualitatea rurală a zonei Orheiului Vechi, punând în lumină continuitatea și profunzimea folclorului românesc. Volumul este esențial, de asemenea, pentru folcloriști, etnologi, istorici și pentru toți cei interesați de identitatea culturală românească.

Această cercetare contribuie nu doar la arhivarea patrimoniului imaterial, ci și la înțelegerea mentalităților colective ale comunităților tradiționale. O bibliografie vastă însoțește lucrarea, oferind repere solide pentru continuarea studiilor de specialitate.

Conchidem că lucrarea domnului Alexandru Furtună se remarcă prin abordarea sa interdisciplinară, combinând metode din etnologie, folcloristică și istorie, pentru a oferi o înțelegere cuprinzătoare a tradițiilor și obiceiurilor locale. Prin documentarea și analiza atentă a materialului folcloric, autorul contribuie la conservarea și valorificarea patrimoniului cultural imaterial al regiunii.

Această lucrare este o resursă valoroasă pentru cercetători, educatori și toți cei interesați de cultura tradițională românească. Prin efortul său de a aduna și interpreta aceste tradiții, autorul, ne oferă o fereastră către sufletul comunităților rurale din Orheiul Vechi, evidențiind importanța păstrării și transmiterii acestor valori culturale pentru generațiile viitoare.

Sergiu Suvac
Rezervația Cultural-Naturală „Orheiul Vechi", Butuceni, Republica Moldova;
suvacsuvac6@gmail.com